

GoyP/1086

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca de Humanitats

GoyP/1086(2)
Ve de la pàgina anterior

El cantor de la vida

A José Agustín Goytisolo li agradava que parlessin dels seus poemes, no d'ell

ARTURO SAN AGUSTIN
Barcelona

ARXIU / CARLOS MONTANES

José Agustín Goytisolo, en un carrer de Barcelona, el maig de 1994.

Ignasi, un altre vet, va explicar que el poeta havia anat aquell mateix matí a pagar una factura a la tintoreria. "Com si ho volgués deixar tot arreglat", va dir.

L'escriptor ja ho havia deixat tot arreglat des de fa anys, amb la seva vasta i sentida producció poètica, de marcat tall social i que va dominar la literatura dels anys 50 i 60. "Amb José Agustín no mor només un poeta, sinó tot un grup literari", resumia ahir l'escriptor i periodista Llorenç Gomis. José Agustín, nascut a Barcelona el 1928 en el si d'una família basco-cubana, era el gran d'un trio de germans escriptors que completen Juan (1935) i Luis Goytisolo (1935), una saga que ha marcat la literatura espanyola contemporània.

Nostàlgia i emotivitat, no exempta de sàtira i sarcasme, van marcar una trajectòria poètica, iniciada a l'actual pati de Lletres de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, recinte on no va poder acabar la carrera perquè les autoritats acadèmiques franquistes el van expedientar a causa de les seves activitats polítiques.

Goytisolo va arrencar la poesia de la carrinoneria en què l'havia sumit la literatura oficial, com van fer tots els escriptors de l'autodenominada Escola de Barcelona ho va demostrar a *El retorno* (1955), el seu primer llibre, que tenia també el seu transumptu íntim: eren una elegia dedicada a la seva mare, morta en el bombardeig del cine Coliseum de Barcelona el 1938.

Problemes econòmics

Quan va passar allò tenia 10 anys. "Vaig haver d'aixecar més de 50 llançols al Clínic per trobar el cadàver", recordava. Fins i tot en el moment de la seva eclosió, els anys 50, va imperar el desaním: "Vaig passar per problemes polítics, econòmics i personals. El lli i l'alcohol van ser dos companys d'aquella època fosca que va passar aviat", va dir no fa gaire.

Salmos al viento (1958) i *Claridad* (1961) -agrupats aquell mateix any, amb *El retorno*, en un significatiu títol. *Años decisivos* van significar l'inici d'una obra extensa, d'una vintena de títols, entre els *Del tiempo y del olvido* (1981), *Novísima oda a Barcelona* (1992) i, per damunt de tots, *Palabras para Julia*. Aquesta trajectòria es va veure jalonada per multitud de premis, entre els quals destaquen el de la Crítica el 1993 per *La noche le es propicia* i el Ciutat de Barcelona (1996).

La febril activitat com a traductor, editor i difusor de poesia era el fruit d'una manera de ser: "Que s'oblidin de mi, però que recordin els meus poemes", deia. Però ningú li va voler fer cas, ahir. "Estic destrossada. Vam néixer literàriament junts", va articular Ana Maria Matute. "Ha contribuït de manera decisiva a la cultura catalana, amb apostes i riscos personals molt evidents", va admetre l'alcalde Joan Clos.

"Era un fora de sèrie: tenia una tendresa tremenda. Per això la seva mort ha estat un pal molt estrany", definia el cantautor Luis Eduardo Aute. "La seva poesia, que sento més pròxima al meu cor, denota una sensibilitat especial", va dir Antonio Gala. El conseller de Cultura, Joan Maria Pujals, va parlar de "gran pèrdua". "No vull compartir aquest sentiment amb ningú", va resumir el seu germà Juan. ■

Va viure, va beure i va cremar. Potser va fumar. Va ser fins i tot caçador. Va caminar per alguna revolució africana armat només amb la paraula i també a Cuba les noies deien els seus versos. Ens va descobrir moltes coses. Que hi ha llops bons i bens dolents, per exemple. Ens va descobrir que hi ha pirates honorats. I bruixes boniques. Ens va ensenyar que l'alegria es diu cançó. Va respectar els poetes que escriuen textos celestials amb efebús i flors exòtiques, però ell cantava aquesta vida, la nostra, que és bruta i radiant.

Va tenir una gossa que es deia Negrita. I llavors, quan passava tot allò, també a Barcelona ells eren pocs. Llavors, en els temps grisos i encongits, eren pocs, però feien molt soroll. Això ho sabia fins i tot aquell Carlos Barral, que a Suecia es va vestir d'almirall perquè el seu amic José Agustín Goytisolo li escrivia un epigrama: aquell en què nega que el molt soroll d'aquells pocs fos una fatxenderia de fills de papa. Temps del General. "El General fue aquí un hombre muy odiado/ pero aún sigue en la plaza su enorme estatua ecuestre./ Esto es algo indignante y no por su crueldad/ sino porque él fue siempre un pésimo jinete."

Va anomenar diable blanc el bisbe de Roma i dels aeroports. Va defensar els seus germans. Creia que defraudar l'Estat o cobrar comissions són delictes més greus que matar a navalla. Va mostrar a la gent les seves dues cares: les bogeries i un cert perfil de rei captaire, però va renunciar a totes dues quan va creure que

El poeta opinava que la dona era tacte, carícia. De l'home deia que era només una mà. O potser dues, però només mans

la vida se li escapava.

"Yo nací en Catalunya. Tengo sangre de vasco/ de cubano de inglés: pero soy español;/ el nombre de mi patria jamás lo escribí en vano;/ porque el ¡España, España! lo gastaron los poetas". Així es va retratar en un epigrama, aquest poema que per a ell era com deu limones que formaven un caramell.

Ai, José Agustín. Ningú pronunciava millor que tu la paraula nota. Ningú. Per això totes les noies et llegien i entenien. Et llegien fins i tot en el metro de l'alba, el que es dirigeix a la feina que menys agrada. Et llegien tant que moltes de les seves filles, les noies d'ara mateix, es diuen Julia. Acaba de dir-m'ho un altre amic teu, Joaquín Marco: "José Agustín era una bellíssima persona. I és el poeta més important del grup barceloní. Va voler arribar a un públic majoritari i ho va aconseguir".

Ningú com tu sabia dir *reina mora* a cert poeta que creia regnar en un café. Tu, José Agustín, que, quan vas descobrir que tot havia de servir per a alguna cosa, vas tenir un enorme disgust. Perquè tu pensaves que l'únic sentit de la vida era no tenir sentit. "Pel meu mal cap jo em vaig posar a escriure. Un altre, per molt menys, es fa guàrdia civil".

El poema i no tu, José Agustín. Per això escric llegint-te. El poema i no tu. Perquè sempre insisties en això. Perquè així ho vas deixar escrit, Pepito Temperamento, sempre de negre i nicotina. El poema i no tu també en aquest moment amarg en què les televisions i les ràdios ens recorden que a pesar dels pesars totes les Júlies seguiran tenint amics,

EL POEMA

Al principi dels 80, aquestes "lletres per cantar", com les definia el seu autor, van ser musicades per Paco Ibáñez, que amb la seva veu trencada els va donar un to de lament. Era un tremolor que causava una gran impressió al públic. Segurament són els versos més populars de Goytisolo.

Palabras para Julia

Tú no puedes volver atrás, porque la vida ya te empuja como un aullido interminable.

Hija mía, es mejor vivir con la alegría de los hombres que llorar ante el muro ciego.

Te sentirás acorralada, te sentirás perdida o sola, tal vez querrás no haber nacido.

Yo sé muy bien que te dirán que la vida no tiene objeto, que es un asunto desgraciado.

Entonces, siempre acuérdate de lo que un día yo escribí pensando en ti como ahora pienso.

Un hombre solo, una mujer, así tomados, de uno en uno, son como polvo, no son nada.

Pero yo cuando te hablo a ti, cuando te escribo estas palabras, pienso también en otros hombres.

Tu destino está en los demás, tu futuro es tu propia vida, tu dignidad es la de todos.

Otros esperan que resistas, que les ayude tu alegría, tu canción entre sus canciones.

Entonces, siempre acuérdate de lo que un día yo escribí pensando en ti como ahora pienso.

Nunca te entregues ni te apartes junto al camino, nunca digas no puedo más y aquí me quedo.

La vida es bella, tu verás como, a pesar de los pesares, tendrás amor tendrás amigos.

Por lo demás, no hay elección, y este mundo tal como es, será todo tu patrimonio.

Perdóname, no sé decirte nada más pero tu comprende que yo aún estoy en el camino.

Y siempre, siempre, acuérdate de lo que un día yo escribí pensando en ti como ahora pienso.

amor, amics. El poema i no tu en aquest moment en que acabo de parlar precisament amb una Julia, la companya de Paco Ibáñez.

Paco estava fos, de viatge. Julia, la seva companya, s'ha posat a plorar i només ha encertat a dir: "No pot ser". Però és. Ha estat. Missatge de tu aquest divendres, poeta. Paco Ibáñez era fora, de viatge. "Paco no es más apuesto que yo ni más simpático/ siempre anda desastrado; llega tarde a las citas/ y me espanta las novias. Algo tendrá que ignora./ Es mi amigo más fiel pero que ande con ojo".

Paco Ibáñez, la seva guitarra, la seva veu despentinada i les teves *Palabras para Julia*, que és l'himne d'una generació que es va creure les seves propies barbes. Tindràs amics, tindràs amor, tindràs amics.

"Hay quien lee y quien canta poemas que yo hice/ y quien piensa que soy un escritor notable./ Prefiero que recuerden algunos de mis versos/ y que olviden mi nombre./ Los poemas son mi orgullo". També et senties orgullós de la teva dona, Asunción, una Carandell, que es va tallar les trenes el dia que us va casar. Maca. Molt maca i fina com una euga. Així la descrivies. "Tenía un cabell molt bonic".

Ai, José Agustín. El teu cunyat Luis Carandell, des de Madrid, a punt d'agafar un avió, tampoc reaccionava. "Pepe tenía una sensibilidad enorme. Era hipersensible. Mai vaig pensar que fos possible el que acaba de succeir".

Carme Riera tampoc encertava a parlar des de la seva Mallorca. "Em sento culpable. No sé per què, però em sento culpable. Més que parlar d'ell, hem de parlar dels seus poemes. Això és el que a ell li agradava, això és el que

Les seves paraules formen part de la biografia d'una generació que no va ser la millor però sí que va voler ser-ho

hem de fer". El poema i no tu. Ja veus que les teves amigues et coneixien bé. "José Agustín va escriure que el que perdura és l'evocació, no la vida".

Et llego. Et segueixo llegint o dient. No vas envejar l'altu i fanfarró Mestla, però sí que vas compadir De Pas perquè va patir d'amor. Mai vas poder oblidar-la. A la teva mare mai vas poder oblidar-la. Mai. Va morir sent tu un nen i a vegades creies veure-la. Al perdre el seu calor sempre vas demanar afecte; sempre esperaves tendresa. Per això, vas escriure, t'envoltaves amigues; més que amics. Més amigues que amics.

Acabo de parlar amb una altra de les teves amigues. Amb Carmen Martín Gaité, José Agustín. "Què dius. Però quin horror. Si acabat d'escriure un article per a un homenatge que li anava a fer una publicació. Quina cosa tan terrible. Però si li havia escrit una cosa molt maca".

El poema i no tu. "Su familia le quiere: no se sabe el porqué/ ya que ha sido mal hijo mal hermano y marido/ mal padre y ahora un viejo abuelo cascarrabias./ Quizá en sus desvarios guarda algo de ternura". Sempre esperaves tendresa. I comparaves els catòlics amb els comunistes. Vas mentir dient que t'estimaves, però sempre vas tornar a ella. Això vas escriure quan ja no eres un fatu.

"Cierto: nunca he servido para nada ¡oh amigos! Si servir para algo es calentar la silla/ de un Banco o No-taria, en verdad que no sirvo./ Pero sí sé sentarme para escribir poemas". ■